

מרון הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו שליט"א

נרות חנוכה בשמן של שביעית*

ראשי פרקים:

- א. הדלקת הנר בשביעית והדלקתו בתרומה ומע"ש
  - ב. הדלקת נר חנוכה משמן תרומה
    1. הדלקת הנר משמן תרומה ברשות כהן
    2. הדלקת נרות חנוכה שלא ברשות כהן
    3. הנאה של כילוי בתרומה — אסור מדרבנן
    4. שיטת הרדב"ז: אין להדליק שמן שריפה בשבת של חנוכה
    5. בשמן שריפה — מפסיד מותר השמן שבנר
    6. הדלקת נ"ח מתרומה ביום חול משום מצוות לאו ליהנות ניתנו
  - ג. הדלקת נרות חנוכה משמן שביעית
    1. הדלקה אינה הפסד
    2. איסור שריפת האימורין בבכור
    3. שריפת העומר ושריפת החלה
    4. הבדל בין שריפת אימורין, חלה ועומר לבין הדלקת נר בשביעית
- סיכום למעשה

א. הדלקת הנר בשביעית והדלקתו בתרומה ובמע"ש

כפי הנראה, הראשון שדיבר בנושא הוא הרידב"ז (על "פאת השולחן", פ"ה ה"ט), וז"ל:

"וכן אסור להדליק שמן של שביעית על נר חנוכה דאסור להשתמש לאורה".

ונמשכו אחריו "ספר השמיטה" להרב טיקוצ'נסקי ז"ל ובספר "כרם ציון"¹ וכתב שם: "אין להדליק נר חנוכה בשמן שביעית כיון דאסור להשתמש לאורה".

* בשמן שביעית בשנה השמינית (תשס"ב).

אנו מודים לרב שמואל זעפרני שהואיל למסור לנו את מאמרו של הראשון לציון שליט"א מתוך החוב' "המאיר לארץ" (שבט תשס"א). נדפס כאן בשינויי עריכה קלים. (הכתרות הן של העורך י.פ.)

1. הלכות פסוקות (פרק יא דין יג, בשם הרידב"ז).

ואח"כ הוסיף לדון בשאלה אם מותר להדליק נר לכבוד המת או לכבוד ביהכנ"ס כיוון שאין נהנים מנרות אלה. וכתב בפשטות שבנר של שבת מותר, עיי"ש.

יש לשאול, מניין שמותר כלל להדליק נר בשמן של שביעית אם אפשר לאוכלו? הרי לגבי תרומה פסק הרמב"ם (הלכות תרומות פ"א ה"א), ששמן תרומה טהור מותר בשתייה וסיכה, אבל אסור להדליק בו נר, ורק בשמן טמא מותר להדליק! ובשביעית שאין דין של "טהרה" כמו בתרומה ואפשר להשתמש בשמן "טמא" לאכילה, מניין שיהא מותר להדלקה?

ועיין שם ברדב"ז, שכתב:

"ולפיכך ט"ו הוא את השמן הטהור אבל לא ידליק אותו כיון שראוי לאכילה ולסיכה, ומדליק את הטמא דכתיב ואני נתתי לכם את משמרת תרומותי, בשתי תרומות הכתוב מדבר, אחת תרומה טהורה ואחת תרומה טמאה, ולמאי חזי ליה, להדלקה"².

אולם לעניין שמיטה כתב הרמב"ם (הלכות שמיטה ויובל פ"ה ה"א): "מפ"י השמועה למדו תהיה אף להדלקת הנר".

ומקור דבריו — כמובא בכס"מ וברדב"ז שם — בספרא (תורת כהנים). משמע שאם לא היה פסוק מיוחד מותר היה להשתמש בשמיטה בשמן רק לאכילה או לשתייה שהיא בכלל אכילה ואפילו לסיכה שכן כתוב "ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו", ומכאן למדים שסיכה דינה כשתייה, ויהא אסור בהדלקה. ומאחר שיש פסוק — מותר הן בשמן "טהור" והן בשמן "טמא", כי אין בשביעית דין טומאה וטהרה כמו בתרומה, כפי המוזכר במשנה להלן.

במשנה (שביעית פ"ח מ"ב) נאמר:

"שביעית ניתנה לאכילה ולשתיה ולסיכה וכן בתרומה ובמעשר שני. קל מהם שביעית שנתנה להדלקת הנר".

כלומר, שאין מדליקים את הנר בתרומה טהורה אלא רק בתרומה טמאה; "ובשביעית בין בטמא בין בטהור מותר" (לשון הרע"ב שם), ולדעתו במעשר שני בטהור מותר ובטמא אסור. ולדעת הגאון (שם), במעשר שני בין טמא ובין טהור אין מדליקים. ודעת הר"ש כדעת הרע"ב, ועיין רמב"ם (הלכות מע"ש פ"ג ה"ב).

ראה ראינו אפוא, שדין הדלקת נר בשמן אינו מוסכם ופשוט, מאחר שהדלקה איננה בגדר "לאוכלה".

בתרומה יש דין מיוחד שמותר להדליק אם היא טמאה מהפסוק "משמרת תרומותי", ובמעשר שני כשהשמן טמא אסור להדליק ממנו וכשהוא טהור יש

2. עיין שבת כה ע"א.

מחלוקת אם מותר או לא³. בשביעית מאחר שיש לימוד מיוחד, מותר בין בשמן טהור ובין בשמן טמא ונלמד מ"תהיה" — לרבות הדלקת הנר⁴. ואפשר שההדלקה בשמן מותרת מפני שזוהי הנאתו, כמו שמותר בצביעה. אמנם הרמב"ם כתב (הל' שמטו"י פ"ה ה"ח):

"להדלקת הנר כיצד, שמדליק את הנר בשמן שביעית עצמו... ולא יתן השמן לתוך המדורה אלא מדליקו בנר".

והטעם הוא, ששמן דרכו לשתייה או לסיכה או להדלקת הנר, ולא למדורה. או שהלימוד הוא רק להדלקת הנר ולא למדורה.

הרמב"ם (הל' שמטו"י פ"ה הלכה א-ב) כותב שהשימוש בפירות שמיטה הינו כדין תרומה ומעשר שני. וכן לעניין שמירת קדושת שביעית ושינוי הפירות מברייתן הדין הוא כמו בתרומה ומעשר שני. למרות הדמיון, ברור שיש הבדלים בין פירות שביעית לתרומה ומעשר שני, למשל שמותר לאכול פירות שביעית הטמא והטהור, וכן עוד הבדלים.

ב. הדלקת נר חנוכה משמן תרומה

1. הדלקת הנר משמן תרומה ברשות כהן

בעניין הדלקת נרות חנוכה בשמן תרומה טמא (שמן שריפה), כתוב בירושלמי בסוף מסכת תרומות (נח ע"א) על המשנה ש"מדליקים שמן שריפה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובמבואות האפלין ועל גבי החולין ברשות כהן" — שרק בבית חולים המוגדר צורך יחיד צריך "ברשות כהן", אך לא בבתי כנסיות ובתי מדרשות שבהם ניתן להדליק גם ללא רשות הכהן כי הם בגדר "צורך רבים"; וכן פסק הרמב"ם (הל' תרומות פ"א ה"ח) לחלק ביניהם.

והירושלמי שם דן באיזו תרומה טמאה מדובר, שכן אם מדובר בתרומה טמאה שהופרשה מטבל טמא, הרי לפי הדין יש חיוב לתיתה לכהן⁵? והסביר ה"פני משה", שאם התרומה הינה מתבואת גורנו של ישראל הרי זה לא שלו, וחייב לתנה לכהן, וכיצד הוא מדליק בבתי כנסיות? אלא מדובר באדם מישראל שהייתה לו אם בת-כהן שנישאת לישראל, והיא הייתה בת יחידה שאביה מת והשאיר לה ירושה שמן שריפה, או אפילו תרומה טהורה והיא הורישה אותה לבנה הישראלי והיא

3. במע"ש י"א שאין להדליק בשמן טהור כי לומדים מתרומה, ולהגור"א כי אין פסוק מיוחד.

4. עיין רדב"ז על הרמב"ם הנ"ל.

5. עיין רמב"ם (הלכות תרומות פ"ב ה"ד); ועיין "מראה הפנים" על המקום.

קניינו הפרטי של הישראל, וכיוון שאסור ליהנות מתרומה הוא מוכרה לכהן בדמים מועטים⁶.

2. הדלקת נרות חנוכה שלא ברשות כהן

ובירושלמי (שם נט ע"א) מובא:

"מהו להדליק שמן שריפה בחנוכה? אמרין דבי ר' ינאי מדליקין בשמן שריפה בחנוכה. אמר ר' ניסא, אנא לא אנא חכים לאבא. אימא הוה אמרה לי, אבוך הוה אמר מי שאין לו שמן של חולין מדליק שמן שריפה בחנוכה".

השאלה שנשאלה בירושלמי היא, אם מותר להדליק נר חנוכה בשמן טמא; לדעת ר' ינאי מותר, ולדעת ר' ניסא שאמרה לו אמו בשם אביו מותר רק אם אין לו שמן של חולין⁷. והסביר ה"פני משה" את הבעיה שבירושלמי, ואמר שמדובר בישראל שירש מבית אבי אמו שמן שריפה, ולגביו נשאלה השאלה אם מותר לו להשתמש בשמן זה להדלקת נר חנוכה שלא ברשות כהן; והספק הוא, מאחר שאין לו לישראל בשמן השריפה אלא זכות קניין (היינו שיכול למוכרו לכהן), ולא זכות הנאה (כלומר, אישית הוא אינו יכול להינות משימוש בו), היינו אוסרים עליו הנאה משמן זה, או שמא מאחר שמצוות לאו ליהנות ניתנו — ואפילו מצוות דרבנן — אין זו הנאה ומותר להדליק בשמן. דבי ר' ינאי פסקו שמותר, ואין צורך ברשות כהן, כיוון שהדלקה זו היא מצווה, ומצוות לאו ליהנות ניתנו, ולא נגרם בכך הפסד לכהן. והוסיף על זה ר' ניסא, שרק אם אין לו שמן של חולין מותר להדליק.

והרב "מראה הפנים" הסביר, שכאן מדובר בישראל שירש שמן מבית אבי אמו כהן. ואין לפרש, לדעתו, שמדובר בכהן ממש. והשאלה היא, מאחר שבחנוכה צריך לשים שמן שידלק לפחות חצי שעה, וכאן "שמן שריפה" — כשמו כן הוא, שמיועד לשריפה — "מיכתת שעוריה" והוי כאילו אין בו שיעור. שכן הכלל "מכתת שיעוריה" חל רק על איסורי הנאה ולא על שמן שריפה שמן הדין הכהן יכול להדליק אותו וליהנות מאורו.

ומסקנתו של ה"מראה הפנים", שיש היתר לישראל להדליק נר חנוכה בשמן שריפה אם אין לו שמן של חולין, מפני שהדלקה זו היא מצווה. והסביר שם, שאע"פ שאסור לישראל ליהנות מתרומה אפילו אם היא טמאה — כאן שאני, שכן מצוות

6. ועיין "משנה למלך" (הלכות תרומות פ"ב הי"ד), ועוד נזכירו לקמן.

7. ועיין שם ב"מראה הפנים" הסובר שאין מחלוקת בין דבי ר' ינאי לר' ניסא, שכן אם הייתה מחלוקת היינו צריכים לפסוק כמו דבי ר' ינאי שהם רבים, ולא לסמוך על ר' ניסא שלא הכיר את אביו ורק אמו מסרה לו הלכה בשם אביו.

לאו ליהנות ניתנו. ואע"פ שהנאה של כילוי אסורה לזרים, מחדש ה"מראה הפנים" שאפילו אם נאמר שאיסור כילוי הוא מהתורה והדלקת נר חנוכה מדרבנן — אעפ"כ אומרים שגם מצוות דרבנן לאו ליהנות ניתנו.

והוסיף וכתב, שמכאן תשובה לבעל המאור שכתב במסכת ראש השנה (ז ע"א בדפי הר"ף) בעניין המודר הנאה מחברו שמותר לתקוע לו תקיעה של מצווה, שמדובר רק בקולות הראשונים שהם מהתורה ולא בקולות הנוספים שהם מדרבנן. ולדעת הר"ן שם (ז ע"ב בדפי הר"ף), אפילו בתקיעות דרבנן מותר. ובשו"ע (סי תקפט סעי' ז) פסק ב"סתם" שמותר, ורק הוסיף סייג אחר, שהמודר לא יאמר בפירוש לנודר לתקוע, אלא הוא יתקע מאליו להוציא יד"ח. ועיין כה"ח (שם ס"ק לו) שכתב, שמאחר שהשו"ע לא חילק בין תקיעות מדאורייתא לתקיעות מדרבנן משמע שפוסק כמו הר"ן. ועיין לרשב"א (ש"ת, סי' תשמו), שנשאל אם מודר הנאה מחברו, שקיבל ממנו לולב במתנה ע"מ להחזיר רק כדי שיקיים את המצווה, מותר בלולב זה. וענה הרשב"א, שביו"ט ראשון אסור, שבעינינו "לכס" ממש ולא משל איסורי הנאה, אבל ביו"ט שני יוצא בלולב זה יד"ח, כי מצוות לאו ליהנות ניתנו. הרי שלפי הרשב"א גם מצוות דרבנן לאו ליהנות ניתנו. ואפשר שיו"ט שני הוא מדרבנן, וע"כ אומרים בו מצוות לאו ליהנות ניתנו, ואם היה מדאורייתא לא היינו אומרים כך על מצוות דרבנן, וא"כ למה היה צריך לטעם של יו"ט מדין "לכס", תיפוק ליה שמאחר שהוא מודר הנאה אין לו ליהנות מזה, וצ"ע.

3. הנאה של כילוי בתרומה — אסור מדרבנן

ועיין "משנה למלך" (הלכות תרומות פ"ב הי"ד) שגם הוא מפרש את דברי דבי ר' ינאי בעניין נר חנוכה, שמדובר בישראל שירש מבית אבי אמו שמן שריפה. והוסיף והאריך ומוסכם אצלו, שאסור לישראל שירש תרומה טמאה ליהנות ממנה, והאריך להביא מחלוקת ראשונים אם האיסור של "הנאת כילוי" הוא מהתורה או מדרבנן; וכלשונו, אם "איסור זה של הנאת כילוי הוא מן התורה נחלקו בו אבות העולם".

ולאחר שהאריך להביא ראשונים החולקים בדבר, הוסיף וכתב:

"עוד נראה להכריח דאיסור זה אינו אלא דרבנן מההיא דאמרינן בירושלמי בסוף תרומות מהו להדליק שמן שריפה בחנוכה ומסקינן מי שאין לו שמן של חולין מדליק שמן שריפה בחנוכה, וכן פסק רבינו פי"א מהלכות תרומות דין ח"י, ובשלמא אי אמרינן דאיסור זה הוא מדרבנן ניחא דאם אין לו חולין דמדליק בשמן שריפה דבמקום מצווה לא גזור, אך אם היה איסור תורה הוא, תימה איך התירו איסור תורה משום מצווה דדבריהם, וכי תימא שאני נר חנוכה דליכא הנאה, דהא אסור ליהנות מנר חנוכה, וקיי"ל דמצוות לאו ליהנות ניתנו, וכמו שהאריך בזה בעל שער אפרים אם מותר להדליק נר חנוכה באיסורי הנאה, הא ליתא דמדקאמר מי שאין לו שמן חולין, משמע דבדוחק התירו, דמדינא אסור וכמבואר".

ובהלכות תרומות (פ"א הי"ח) הוסיף ה"משנה למלך" ואמר, כי לדעת התוס' (פסחים לד ע"א, ד"ה מחמין) משמע שהמשנה בסוף תרומות (פ"א מ"י) לפיה מדליקים בשמן תרומה טמאה בבתי כנסיות מדברת באופן שיש שם כהן, היינו ברשות כהן, ומטעם נר לאחד נר למאה, לאפוקי מה שכתבנו לעיל בשם הירושלמי שם, שמחלק בין הדלקה בבתי כנסיות שלא צריך רשות כהן לבין הדלקה לחולה שצריך רשות כהן, כמו שאכן פסק הרמב"ם הנ"ל. ועיין ברדב"ז שהביא את המשנה בתרומות (פ"א מ"י) והסביר אותה כמו הירושלמי, וכן הסביר את החילוק בין בתי כנסיות שמותר בלי רשות כהן לבין חולים שצריך רשות כהן. התוס', לעומת זאת, מפרשים את המשנה כפשוטה, ש"ברשות כהן" חוזר על הכל. ועיין שם ב"משנה למלך" שרוצה לתלות בזה את המחלוקת בתוס' עצמם בש"ס, אם הנאת כלוי אסורה מהתורה או מדרבנן, עיין שם.

4. שיטת הרדב"ז: אין להדליק שמן שריפה בשבת של חנוכה

הזכרנו את הרמב"ם (הלכות תרומות פ"א הי"ח), וז"ל הצריך לעניין:

"וכן מדליקין שמן שריפה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובמבואות האפלים שלא ברשות כהן. ומי שאין לו שמן חולין להדליק נר חנוכה מדליק שמן שריפה שלא ברשות כהן. מדליקין שמן שריפה על גבי החולין ברשות כהן".

הרי שבבתי כנסיות אין צורך ברשות כהן ואילו לגבי החולים צריך רשות כהן.

ולכאורה ההוכחה של ה"משנה למלך" הנ"ל הייתה טובה אם היינו מסבירים שבהדלקת שמן שריפה בחנוכה מדובר בכהן, שאז לכאורה אפילו אם יש לו שמן אחר מותר לו להשתמש בשמן שריפה, אבל אם מדובר בישראל שירש תרומה טמאה, ולמעשה אסור לו ליהנות ממנה ועליו למוסרה לכהן, כיוון שלמרות שיש לו בה זכות קניין ולא זכות שימוש — ע"כ רק אם אין לו שמן של חולין ממש מותר לו לא לתת את השמן הטמא לכהן, אלא להשתמש בשמן תרומה טמא כי מצוות לאו ליהנות ניתנו, וכמו שהסבירו ה"פני משה" שם ו"מראה הפנים" שם. אבל לכתחילה עליו למוסרו לכהן או למכור לו בדמים מועטים.

אלא שהרדב"ז הוסיף שם וכתב, שהטעם שמותר להדליק נר חנוכה בשמן שריפה שלא ברשות כהן הוא "משום פרסומי ניסא".

ואח"כ הוסיף והטיל סייג מתי מותר ומתי אסור, וכתב:

"ונראה לי דבשבת של חנוכה אין מדליקים בשמן של שריפה דאין שורפין קדשים בשבת, דלא עדיף מנר ביתו ותנן אין מדליקין בשמן שריפה".

ורבים הם שמקשים על דבריו עד שכתב ה"מטה אהרן" המובא ב"שדי חמד" (חלק ט, עמ' 191-194, הלכות חנוכה, סי' ג, בסוף הסימן): "ודברי הרדב"ז לא זכיתי להבינם". וכדי להבין את הקושי בדברי הרדב"ז יש להקדים את הגמרא בשבת. במשנה בשבת (כ ע"ב) מובא שאין מדליקין בשמן שריפה, והגמרא שם (כג ע"ב) מבארת ששמן שריפה נקרא כך "הואיל ולשריפה עומד".

והסביר רש"י, ששמן זה אסור באכילה אבל בהדלקת הנר ביום חול מותר. ולדעת רבה הטעם שאסור הוא "מתוך שמצווה עליו לבערו גזירה שמא יטה", היינו מאחר שמי שיש לו שמן טמא שאסור באכילה יש חשש שיאכל אותו, ע"כ משתדלים לבערו שלא יבואו "לידי תקלה דאכילה", כלשון רש"י שם, והוא יטה אותו בשבת כדי שיבער מהר. והקשה אביי, שיהא מותר להדליק בשמן שריפה ביו"ט שאין בו איסור להטות את הנר, ומדוע נאמר במשנה ש"אין מדליקים בשמן שריפה ביו"ט" (שבת כד ע"ב)? ואמר לו רבה, שגזרו יו"ט אטו שבת. ולדעת רב חסדא אין חשש שמא יטה בשבת, אלא שכאן מדובר ביו"ט שחל להיות בערב שבת, והוא מדליק את הנר מבעוד יום, כלומר ביו"ט, "ואין שורפין קדשים ביו"ט". ועיין ברש"י (שם) שיש פסוקים המלמדים שאין שורפין קדשים ביו"ט. והרמב"ם ב"פירוש המשניות" שם, כתב כסברת רב חסדא, ולדעה זו בערב שבת רגיל (לא ביו"ט) מותר להדליק בשמן שריפה ולא חוששים שמא יטה.

ועיין לרשב"א שם, שהסביר את המחלוקת של רבה, אביי ור"ח, וכתב שהאיסור של שריפת קדשים בשבת נובע משתי סיבות:

1. מפני שפעולת ההדלקה נעשית בחול והיא נמשכת בשבת [כמו שרוצים לתרץ את הסתירה לכאורה בדברי אביי, שמחד מקשה על רבה, ומאידך הוא עצמו מביא (שם כד ע"ב) מקור לכך שאין שורפין קדשים ביו"ט מטעם "עולת שבת בשבתו", ויש לכך אסמכתא בירושלמי].
2. אפשר שאביי סובר כמו ר"ח שרק ביו"ט יש איסור של "אין שורפין", ואעפ"כ הוא מקשה לרבה מאחר שהוא מבין מרבה שאין לו הטעם של "אין שורפין", מאחר שרבה אמר טעם שלדעת אביי הוא דחוק, והוא שמא יטה.

וסיים הרשב"א:

"זכיון שכן, קיימא לן דבשבת דעלמא מדליקין בו ואע"ג שדולקת והולכת בשבת, מלאכה היא שנעשית מאליה ולא חיישינן לה, וכדרב חסדא דסבירא ליה הכין".

היינו שלדעת רבה אין מדליקים בע"ש אפילו של חול בשמן שריפה, שמא יטה. ואנן פוסקים שטעם זה הוא טעם קלוש, ופוסקים כדעת רב חסדא שרק ביו"ט אסור להדליק אבל בע"ש שאינו יו"ט מותר אע"פ שדולק והולך בשבת, וה"ה אם בערב יום טוב מדליק נר שידלק ביו"ט, מותר בשמן שריפה. והוסיף הרשב"א, וז"ל: "וכתב רבינו הרב ז"ל, דמשום כך הכניסו בגמרא הך פסקא דולא בשמן

שריפה באמצע הלכות חנוכה משום דשייכא בהדלקת נר חנוכה בשבת לרבה".

דהיינו, לדעת רבה לא מדליקים בשמן שריפה בערב שבת נרות חנוכה שמא יטה, כמו שאין מדליקים בשמן שריפה בשבת. ומשמע שלדעת ר"ח שפוסקים כמותו, מותר. ומכאן הקושיה על הרדב"ז הנ"ל, שכתב בפירושו לרמב"ם שלא מדליקים בשמן שריפה בשבת של חנוכה⁸. כי זה טוב אם פוסקים כמו רבה אבל מאחר שפוסקים כמו ר"ח, וכן פוסק הרמב"ם, א"כ גם בע"ש אפשר להדליק בשמן שריפה אא"כ חל ע"ש ביו"ט. ובחנוכה ברור שאין הדבר שכיח, וע"כ מקשים על הרדב"ז.

וכתב ה"פני יהושע" (שם כג ע"ב) על מה שכתב הרשב"א, שלדעת אביי בסברת רבה אסור להדליק אפילו בערב יו"ט מאחר שדולקת והולכת בלילה. וחילק שם, שלדעת הירושלמי אסור שריפת קדשים הוא איסור שלא יתבערו ביו"ט, ולדעת הבבלי האיסור הוא משום מלאכת הבערה, ולפיכך אם מתחיל להדליק מערב יו"ט מותר. ואח"כ כתב הפנ"י שם (בד"ה מיהו): "וצ"ע ודו"ק היטב".

ועיין שם שהקשה לסברת ר"ח, למה לא נגזור בכל ע"ש אפילו כשחל ביום חול, אטו ע"ש שחל בו יו"ט שאסור להדליק בשמן שריפה. והסביר שם, שאין גזרין גזרה לגזרה.

5. בשמן שריפה — מפסיד מותר השמן שבנר

הגמרא בשבת (כא ע"א) מביאה שלדעת רב הונא פתילות ושמנים שאסור להדליק בהם בשבת אין מדליקים בהם בחנוכה לא בשבת ולא ביום חול. והגמרא אומרת שהוא סובר שמותר להשתמש לאור חנוכה, וכן אם כבתה הוא זקוק להדליקה. ורב חסדא סובר שם, שמותר להדליק נ"ח בשמן ופתילה האסורים בשבת ביום חול, אבל בשבת אסור, כיוון שהוא סובר שכבתה אין זקוק לה ומותר להשתמש לאורה ויש חשש שמא יטה. ואילו לדעת ר' זירא, מותר להדליק בהם נרות חנוכה בין בשבת ובין ביום חול, כי כבתה אין זקוק לה ואסור להשתמש לאורה. וכן הלכה⁹.

הפנ"י (שם) שואל על דעת רב הונא: הרי יש שמנים שלא מדליקים בהם בשבת שמא יטה, ויש שמנים שלא מדליקים בהם משום טעם אחר — משום שמצווה לבערו, כמו שמן שריפה — "וא"כ אין שום טעם לאסור בחנוכה".

8. ועיין תוס' (שבת כג ע"ב, ד"ה גזרה יו"ט אטו שבת).

9. עיין שו"ע (סי' תרעג סעי' א).

ואח"כ הביא הפנ"י את הירושלמי הנ"ל (בסוף תרומות), שאם יש לו שמן חולין לא ידליק נ"ח בשמן שריפה ואם אין לו שמן חולין מותר להדליק. ומסביר הפנ"י, שכל מה שאסר רב הונא להדליק נ"ח בשמנים האסורים בשבת הוא רק באופן שיש לו שמן אחר, אך אם אין לו שמן אחר מותר. וממשיך הפנ"י ומסביר, שלדעת רב חסדא הסובר שביום חול מותר להדליק, אין קושיה משמן שריפה, כי לדעת רב חסדא בשבת מותר להדליק בשמן שריפה.

ואח"כ ממשיך הפנ"י ואומר על הירושלמי הנ"ל, "טעמא דירושלמי לא ידענא".

כי בפשט הירושלמי מדובר בישראל שירש שמן של שריפה מאמו, ואע"פ שהוא אסור בהנאה, כאמור לעיל, מאחר שמצוות לאו ליהנות ניתנו, ונר חנוכה אסור בהנאה, יהיה אסור להדליק נ"ח בשמן שריפה. וא"כ לדעת רב הונא שמתיר להשתמש לאורה, יהיה אסור להדליק בשמן שריפה.

והוסיף הפנ"י שם ואמר, שיש טעם אחר לכך שאין להשתמש בשמן שריפה באופן שמפסידים אותו, "ומאחר וקיי"ל דמותר השמן שבנר חנוכה עושה לו מדורה בפני עצמו ושורפו¹⁰, הרי מפסידו ומביאו לבית הפסול".

ולפי דברי הירושלמי הנ"ל מותר להשתמש בשמן שריפה אם אין לו שמן של חולין, ומדוע לא נחשוש לסברה זו של הפנ"י, שהרי אם יכבה הנר תוך חצי שעה לכ"ע צריך לשרוף אותו, והריהו מפסיד שמן של שריפה. ולכן מוכרחים לומר שהירושלמי והרמב"ם שמביא אותו להלכה לא סוברים כן, והטעם הוא כמו שפסק הרמב"ם (הלכות שמטו"י פ"ה ה"ג) בשם הירושלמי, שאם יש לאדם אוכל מקולקל או פת מעופש או כל דבר שלא אוכלים אותו, אין הוא מחויב לאוכלו, כמו שהוא אינו חייב לאכול תרומה במצב כזה. וא"כ מאחר שהודלק נ"ח כדין, אומר הירושלמי שאע"פ שאח"כ כבה ואסור ביום השמיני להשאיר אותו כך וצריך לשורפו — אין זה בגדר "מפסידו", כי הוא השתמש בו כמו שכולם רגילים להשתמש, ואם אח"כ הוא אינו ראוי, אין איסור להפסידו. וכן יכול הוא להדליק ולעשות תנאי שהוא מתכוון רק לחצי שעה, ובלילה האחרון ישתמש במה שנשאר מן השמן, ויכול לעשות כך כדי שלא יצטרך לשורפו ולהפסידו".

6. הדלקת נ"ח מתרומה ביום חול משום מצוות לאו ליהנות ניתנו

ועיין "שדי חמד" (שם) שהביא ממהר"ץ חיות, שאין להדליק בשמן שריפה נרות חנוכה. וע"ז הקשה השד"ח, שנעלמו ממהר"ץ חיות דברי הרמב"ם (הל' תרומות פ"א הי"ח), וכן הירושלמי הנ"ל. ואח"כ הוסיף, שדברי מהר"ץ חיות הם רק אליבא דרב

10. עיין שו"ע (סי' תרעז סעי' ז).

הונא שלא מדליקים בשמן שריפה כמו שלא מדליקים בשאר שמנים שלא מדליקים בהם בשבת. והשד"ח הביא את דברי הרב "מטה אהרן", שלדעת הרשב"א הנ"ל רק אליבא דרבה אסור להדליק בשמן שריפה בשבת ולא אליבא דרב חסדא שלדעתו מותר. וגם אליבא דרבה רק בשבת של חנוכה אסור ולא בימי החול. ולפיכך שוב חזרה הקושיה על המהר"ץ חיות.

והשד"ח הביא את דברי המהרימ"ט בחידושו לשיבת, שהטעם של רבה שאין מדליקים בשמן שריפה בשבת הוא מחשש שמא יטה. ובחנוכה בחול לא שייך טעם זה. והוסיף, ששמן שריפה אפילו ביום טוב נאסר משום שאין שורפים קדשים ביו"ט. והוסיף מהרימ"ט:

"ומצאתי בירושלמי בסוף תרומות מי שאין לו שמן חולין מדליק בשמן שריפה וכו'. ובישראל מיירי דמייתי לה אמתניתין דמדליקים בבתי כנסיות בשמן שריפה".

ומזה למד השד"ח הנ"ל, שמותר להדליק נ"ח בשמן שריפה. והוסיף וכתב: "וחידושו הוא שלא הזכיר דברי הרמב"ם בהלכות תרומות הנ"ל", היינו למה מהרימ"ט מתיר מסברה בלבד בעוד שיש לנו דברים מפורשים של הרמב"ם.

והזכרנו מה שהרב "מטה אהרן" מסיק למסקנה, שלדעת הרשב"א פוסקים כמו דעת רב חסדא כי יש ברייתא המסייעת לו. ולדעתו כך סוברים כל הפוסקים, שמותר להדליק בשמן שריפה בשבת. ועל מה שכתב הירושלמי שאין להדליק אפילו מערב שבת מאחר שהשמן ממשיך לדלוק בשבת, כתב ש"לא קיימא לן הכי". ומאחר שאנו פוסקים כמו רב חסדא, מותר אפוא להדליק נר חנוכה בשמן שריפה אפילו בשבת, ורק לדעת רבה אסור. וע"כ הקשה מזה על הרדב"ז שמוזכר לעיל.

ואח"כ הביא השד"ח את המחלוקת אם מותר להדליק בחמאה שנאסרה משום בישול בשר וחלב מטעם שהיא אסורה בהנאה. ואנו הרי צריכים להדליק שיעור של חצי שעה בנר חנוכה ו"מכתת שיעוריה". והוסיף לפי זה, שאפילו שמותר להדליק נרות שבת בשמן שריפה — אסור בחנוכה, כי צריך שיעור; ואפילו ביום חול אסור מאחר שאסור בהנאה. וע"ז מקשה השד"ח, האם נעלם מעיני האוסר דברי הרמב"ם בהלכות תרומות הנ"ל, שמותר להדליק בשמן שריפה נ"ח; ואפילו לדעת רבה כל האיסור להדליק בשמן שריפה הוא רק בשבת ולא ביום חול?! והשאיר את הקושיה בצ"ע. ואח"כ הביא סברה, שלדעת הירושלמי מותר להשתמש לאורה וע"כ אם יש לו שמן חולין לא ידליק, אבל לרמב"ם שסובר שאסור להשתמש לאורה מה האיסור להדליק בשמן שריפה אפילו אם יש לו שמן חולין (עיי' לעיל שהסברנו את דברי הרמב"ם), הרי מצוות לאו ליהנות ניתנו? ואח"כ הזכיר את סברת בעל המאור, שמצוות דרבנן ליהנות ניתנו. ובדין "מיכתת שיעוריה" הביא שיש חילוק בין "שיעור" ל"דולקת" עיי"ש.

ועיין "פרי מגדים" (סי' תרעג ס"ק א) שכתב:

"אמר הכותב יש לי קצת פרטי דינים אעתיקם פה בעזרי"ת, שמן ערלה ותרומה טמאה צ"ע אם נימא כתותי מכתת שיעוריה דבעי חצי שעה. א"ד כל דהדליק שרי וכו'. ואיסורי הנאה שריין במצוות אף דרבנן דלאו ליהנות ניתנו דלא קיי"ל בזה כהרז"ה ז"ל ר"ה כ"ח, דדווקא מצוות דברי תורה (עיין לעיל מ"ש בזה). ה"ה דרבנן דלאו ליהנות ניתנו. ושופר ולולב ביום ב' בגדר הנאה יוצא בו".

ולכאורה נעלם ממנו הירושלמי הנ"ל וכן הרמב"ם הנ"ל, אך עיין בשד"ח (שם, ד"ה והנה), שהביא בשם "ראש יוסף" על מסכת שבת לבעל ה"פרי מגדים", והזכיר את הירושלמי הנ"ל וכן את הרמב"ם. ולפיכך צריכים לומר שמה שכתוב בפמ"ג בשם "הכותב" אינו מבעל "פרי מגדים" עצמו.

ועיין "נודע ביהודה" (ח"ב, אורח חיים, סי' צו) לעניין אם מותר לשרוף קדשים בלילה. ואע"פ שאין זה לכאורה העניין שאנו עוסקים בו, אעפ"כ אנו מזכירים אותו, מפני ששם בסוף התשובה כתב שאין ללמוד על נידון זה מהיתר להדליק נר חנוכה משמן שריפה, שכן "אין ראייה מנר חנוכה, דיש לומר דבמקום מצוות נר חנוכה שהיא לפרסומי ניסא לא גזור רבנן ודו"ק". וזה לכאורה כמו שהסביר הרדב"ז שמוותר להדליק שמן שריפה בחנוכה שלא ברשות כהן, מטעם פרסומי ניסא.

ואם על הירושלמי הנ"ל עוד אפשר להעמיס ולומר שאין שום היתר לישראל שירש מבית אבי אמו שמן טמא להדליק בו נר חנוכה, ומה שאמר הירושלמי מדובר על כהן שיש לו שמן של תרומה¹¹ — הרי שבדברי הרמב"ם אי אפשר לומר שמדובר בכהן, כי הרמב"ם כותב בתחילת דבריו שכאשר יש שותפות בהדלקת הנר מותר אפילו שהכהן לא נמצא, "וכן מדליקים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות האפלים שלא ברשות כהן". ומוכרחים לומר שכאן מדובר בישראל המדליק. "ומי שאין לו חולין להדליק נר חנוכה מדליק שמן שריפה שלא ברשות כהן" — בזה מוכרחים לומר כמו שהסבירו המפרשים, שלא הכהן המדליק אלא אפילו ישראל שירש תרומה טמאה יכול להדליק אם אין לו חולין.

11. אע"פ שזה דחוק, שא"כ מדוע אם יש לו חולין לא יוכל להשתמש בשמן שריפה. ואין לומר את החשש של הפנ"י שאם ישאר ביום השמיני אז מביאו לבית הפיסול, וא"כ מאי נ"מ יש לו שמן חולין או אין לו.

ג. הדלקת נרות חנוכה משמן שביעית

1. הדלקה אינה הפסד

ובעניין הדלקה בשמן של שביעית, דינה קל יותר מהדלקה בשמן של תרומה טמאה או שמן של מעשר שני. שכן בתרומה מותר להדליק רק בשמן טמא, ולא בטהור; במעשר שני מותר לפי פירוש הר"ש והרע"ב המוזכרים לעיל רק בשמן טהור, ולדעת הגאון במעשר שני (לפי ש"ס דילן, יבמות עג) אסור להדליק בין בטהור ובין בטמא. ואילו בשמן שביעית מותר להדליק בין בטהור ובין בטמא. כלשון המשנה: "קל מהם השביעית".

ברור, שכל פרי של שביעית צריכים להיזהר שלא להפסידו ("לאכלה – ולא להפסד"). "להפסד" אסור אבל לשימוש הראוי לו מותר. הדלקת נר לשם קיום מצווה אליבא דכו"ע אינה בגדר הפסד. ואם יש לישראל שמן של חולין אין לו להשתמש בשמן של תרומה טמאה, כי השמן שייך לו רק לעניין הזכות הקניינית ולא לשימוש. וההוכחה היא, שלכהן מותר ללא הגבלה, ואילו שמן של שביעית הרי מותר להדלקה בין טמא ובין טהור, וכן מותר לעשות בו כל מה שאדם רגיל לעשות. ועיין בשו"ת "טורי אבן" (סי' יב) שכתב בצורה מפורשת בעניין שמן של תרומה, ש"מאחר ומדליקו לשם מצווה זה לא נקרא הפסד".

ואם הרמב"ם כרך את הפסד פירות שביעית עם הפסד פירות תרומה ומע"ש, כמוזכר לעיל, ה"ה לענין שמן של שביעית.

הזכרנו לעיל שצריכים פסוקים מיוחדים להתיר שימוש בשמן להדלקה הן בתרומה ומע"ש והן בשביעית, שהרי אם לא היה לימוד מיוחד היינו מתירים את השמן לאכילה ולשתיה ולא להדלקה. והטעם שלהדלקה צריך לימוד מיוחד הוא מפני שההנאה היא לא ישירה מהשמן אלא מהאור. ואם נאמר שמצוות לאו ליהנות ניתנו, וכאמור לעיל אפילו במצוות דרבנן, ובפרט ששביעית בזמן הזה הוא מדרבנן¹², כל עוד שאני לא מבזה פירות שביעית, לא "מפסיד" אותם, זה עדיין בגדר שימוש; וכאמור "קל מהם שביעית".

[ובנוגע למה שחידש הפנ"י בענין שיורי שמן ביום השמיני עיין לעיל שכתב זאת כדי להסביר למה אם יש לו חולין לא ישתמש בשמן שריפה. ועוד הסברנו לעיל, שפסולת של אוכל או כל דבר שאינו ראוי לאכילה, וליתר דיוק – מה שלא רגילים לאוכלו – אין בו משום "הפסד"; וכאן מאחר שנהנה מקיום המצווה, אם יש

12. ובירושלמי שם משמע שמדובר על תרומה דאורייתא שמתור להדליק ממנה נ"ח; עיין ב"מראה הפנים" שם.

שיריים שלא יוכל ליהנות – מותר. וההוכחה לכך היא, שלמעשה גם לדעת הפנ"י אם אין שמן חולין מותר להדליק בשמן שריפה.]

2. איסור שריפת האימורין בבכור

במסכת בכורות (יב ע"ב) דנה הגמרא בשאלה אם ניתן לפדות פטר חמור בשה של שביעית, כגון שקנו בהמה במעות או בפירות שביעית שחלה הקדושה על הבהמה. ומסקנת הגמרא היא שלא פודין בשה של שביעית כי זה נחשב "סחורה", שכן הפודה קונה למעשה חמור בפירות שביעית (בבהמת שביעית), ואת השה הרי מוסרו לכהן ונמצא שהוא "מרויח" ע"י סחורה זו את החמור¹³, ואח"כ הגמרא אומרת שבהמת שביעית (היינו כנ"ל, שקנו בהמה בפירות שביעית או במעות שביעית) פטורה מן הבכורה, כי "לאכלה אמר רחמנא ולא לשריפה".

ופירש"י, "אי מחייב בבכור סלקי אימורים לגבוה", וזה לא לאכילה, היינו שממעט מאכילת כל הבהמה כי חלק ממנה הולך לשריפה ולא לאכילה. ושריפה הכוונה על המזבח, כמו כל האימורין¹⁴.

ולכאורה מדוע הגמרא לא אומרת שמותר לשרוף את האימורין מכיוון שזו מצווה, כמו שמותר להשתמש בשמן תרומה טמאה כי מצוות לאו ליהנות ניתנו, וכן מקיים בזה את מה שכתוב, וזה לא נקרא הפסד?

3. שריפת העומר ושריפת החלה

וכן אחרי זה הגמרא מביאה, שמי שאוכל מעיסת שביעית עד שלא הורמה חלתה חייב מיתה (כי דינה ככל עיסה של שש שנים). והגמרא מקשה, הרי אם החלה תהא טמאה היא לא ראויה לאכילה אלא לשריפה ואין כאן "לאוכלה". והגמרא מתרצת, שיש הבדל בין חלה לבכור, כי בחלה כתוב "לדורותיכם", והסביר רש"י שמשמע אפילו בשביעית. ואין ללמוד מחלה לעניין בכור, כי "התם עיקר לאכילה הכא עיקר לשריפה". כלומר, חלה שונה מבכור: חלה בעת שמפרישין אותה היא ראויה לאכילה ורק אם נטמאת היא לא ראויה, וע"כ "לדורותיכם" בא ללמד שמפרישים, ואם נטמאת נשרוף. מה שא"כ בבכור, שהאימורין מעולם לא היו ראויים לאכילה ומלכתחילה מיועדים לשריפה.

13. עיין רמב"ם (הל' בכורות פי"ב הי"א) ורדב"ז (שם).

14. ועיין רש"י שם, שהקשה ממסכת זבחים (יג ע"ב), ששם משמע ששריפה על המזבח נקראת אכילה, שכתוב בתורה "ואם האכל יאכל", ומכאן למדנו שגם שריפה על גבי המזבח נקראת אכילה, ומדוע הגמרא קוראת לזה "לא לאכלה". ותירץ שם, שכאן לומדים "מלכם ולא לגבוה", ותמוה.

במסכת שביעית (סוף פ"ט) שואל הרע"ב מדוע מפרישים חלה בשביעית, הרי אם נטמאת טעונה שריפה. ומתוך, "קמ"ל דראשית עריסותיכם אמרה תורה מאיזו עטה שתהיה חלה תרימו". כלומר, מהמילה "עריסותיכם", ולא כמו שהגמרא כאן לומדת מ"לדורותיכם".

ולמעשה מקור הרע"ב הוא הרמב"ם על המשניות שהקשה מה הס"ד שלא נפריש חלה בשביעית עד שהמשנה אומרת שחייב להפריש. והסביר, שהיינו אומרים כמו שפירות שביעית פטורים ממעשרות, "שמא יעלה על דעתינו שהיא פטורה מן החלה ובא ללמדנו שהיא חייבת בחלה כמו שאמר הכתוב ראשית עריסותיכם איזו עיטה שתהיה".

ובסוף דבריו כתב שדין עיסת שביעית כדין שאר עיסה אע"פ שהיא מן ההפקר. ועיין לר"ש שם שהביא הטעם כמו במסכת בכורות מדין "לדורותיכם". ועיין לתוס' יו"ט שם, ועיין שם מה שדקדק מפירוש רש"י שצריכים את שני הפסוקים — "לדורותיכם" ו"עריסותיכם".

ואפשר שלדעת הרמב"ם "עריסותיכם" בא ללמד אותנו כלשונו, אפילו "עיסת הפקר", ו"לדורותיכם" בא ללמד שיש להפריש אפילו אם יש חשש שתהא טמאה וצריך שריפה עיי"ש¹⁵.

והתוס' בבכורות (שם, ד"ה הכא) מקשים, הרי העומר מעולם לא היה בו היתר אכילה כמו חלה טהורה כי ממנו מפרישים קומץ והוא לשריפה עומד. והגמרא מקשה כיצד מקריבים עומר בשביעית (מנחות פד ע"א), "לאכלה ולא לשריפה", והגמרא שם אומרת משום שכתוב "לדורותיכם" (כמו שכתוב לעניין חלה). והתוס' מסבירים, שעומר יש בו דינים מיוחדים מה שאין בחלה, כגון שהוא קרבן ציבור ודוחה שבת וטומאה. ועוד מסבירים התוס' שאין שום אפשרות לקיים מצוות עומר בשנה השביעית אלא ע"י שריפת הקומץ, מה שאין כן בחלה ובכור שאפשר לקיים בבהמות אחרים וכו'.

זאת אומרת שיש לנו עתה שני פסוקים לומר שבשביעית יש לקיים מצוות שריפת עומר וחלה. והשאלה היא, כאמור, מה הצורך בפסוקים, הרי זו מצווה ומצוות — לאו ליהנות ניתנו, וזה קיום של התורה כמו בשמן של שריפה הנ"ל, וכן מאחר שאין פסוק מיוחד לעניין בכור אז אין דין קדושת בכור בבהמת שביעית. ולכן גם בעניין הדלקת נר חנוכה יהיה לכאורה אסור מדין זה¹⁶.

15. ועיין "מצפה איתן" (בכורות שם), שהאריך להביא את שני הלימודים ומה שמקשה על ה"טורי אבן".

16. עיין שם בירושלמי בסוף פרק תשיעי שכתב הרב "פני משה" טעם הפרשת חלה בשביעית מ"עריסותיכם" כמו הרמב"ם והרע"ב דלעיל.

וכתוב שם בירושלמי, שהיה אדם שחשוד על שביעית והיה אוכל מפירות שביעית שלא כדין, ואמר לאשתו שתפריש חלה מן העיסה. אמרה לו אשתו, הרי כל העיסה אסורה מדין שביעית וכיצד אפריש חלה מזה? אמר לה בעלה, חלה היא מן התורה ואילו שביעית מדרבנן. ויש לשאול, לשם מה הגמרא בירושלמי מביאה מעשה זה? הפשט הוא, להראות כמה עמי ארצות יש. ואולי מעשה זה בא ללמדנו שאם החלה והשביעית היו שניהם מהתורה לא היינו מפרישים חלה וע"כ צריך פסוק של "עריסותיכם" או "לדורותיכם".

ועיין רמב"ם (הלכות בכורות פ"ה ה"ט), וז"ל:

"הלוקח בהמה מפירות שביעית הרי זו פטורה מן הבכורה לפי שאינו רשאי לעשות סחורה בפירות שביעית שהרי נאמר בה לאוכלה ולא לסחורה, ואם תהיה חייבת בבכורה הרי זה משתכר בבכור שהרי יצא מתורת שביעית".

ועיין ראב"ד, "לחם משנה" ו"כסף משנה" שם, שמסבירים שכך הייתה הגרסה של הרמב"ם בגמרא בבכורות, כלומר מדין סחורה ולא מדין שריפה. ולמעשה יש נ"מ להלכה מדין זה, שאם אין אדם עושה סחורה אפילו אם זה הולך לשריפה יהא מותר, כי השריפה זה הוא דין שלה. ולגבי סחורה הסביר הכס"מ, כי אינו חייב לבער את הבכור בזמן הביעור, אלא נותנו לכהן ויש לו מזה טובת הנאה. נכון שאומרים בדעת הרמב"ם שכך הייתה הגרסה שלו בגמרא. עכ"ז, הרי אח"כ מדובר על חלה שלא שייך בה דין איסור סחורה, ושם כתוב מדין "ולא לשריפה".

אבל הרמב"ם למד ממה שכתוב בש"ס (בכורות יב), ששם לפני השאלה בעניין בכור יש שאלה בעניין פדיון פטר חמור בשה של שביעית ושם שייכת רק בעיית "לאוכלה ולא לסחורה". וע"כ הסביר הרמב"ם גם את השאלה שאחריה בעניין בכור מדין סחורה, וכמובן כך הייתה הגרסה שלו. אבל מכאן אנו למדים שהרמב"ם חשש רק לעניין סחורה, ומדוע אפוא לא הזכיר הרמב"ם עניין שריפת אימורים, ואע"פ שלגרסתו אין בגמרא, עכ"ז הרי זו מציאות של שריפת אימורים. ומוכרחים לומר בדעת הרמב"ם שכל מה שזה מצוותו אין בו דין "ולא לשריפה", כשם שהתיר שמן שריפה בחנוכה. והטעם, מאחר שמצוות לאו ליהנות ניתנו, ולפיכך פשוט לדעת הרמב"ם שמותר להדליק נר חנוכה בשמן שביעית.

ואפשר שבכור לוקחים איברים מגופו הראויים לאכילה ושורפין אותם, ואין לך "לאוכלה ולא לשריפה" יותר מזה, וכן כשלוקחים חלה טמאה או עומר ששורפים את הקומץ הראוי לאכילה ונשרף. וע"כ צריך לימוד מיוחד בעומר ובחלה שמותר לשורפם בשמיטה. ומאחר שאין לימוד מיוחד לבכור, ע"כ אין דין בכור בשמיטה.

4. הבדל בין שריפת אימורים, חלה ועומר לבין הדלקת נר בשביעית

משא"כ בעניין הדלקת הנר בשמן בשמיטה, שמאחר שיש לימוד מיוחד, מותר להדליק (כאמור לעיל). ואם זה שמן טהור או שמן שריפה, הרי מותר להדליק ממנו בשמיטה (כ"ל). וכשאדם מדליק נר חנוכה אין הוא משנה בכך מפעולה

שעושיין בכל שמן שמותר להדלקה, וע"כ זה לא נקרא "שריפה"; ובפרט אם הוא מתכוון למצוות נר חנוכה ואפילו אם היא מדרבנן, ובפרט כיום ששביעית דרבנן אין מקום לאיסור (ואפילו אם יש לו שמן של חולין, ולאפוקי הפנ"י). ולחוש לסברת הפנ"י בעניין ששורפין ביום השמיני את הנותר יש ללמד כשמניח את השמן בפעם הראשונה בחנוכה יאמר או יחשוב שאין הוא מקצה את השמן רק לחצי שעה שזו היא מצוותו. ואה"נ שאם ישאר ביום השמיני נותר מן השמן שכבה תוך חצי שעה מאחר שלא רגילים להשתמש בו, ע"כ מותר לשורפו. ואין שום מניעה לשים שמן יותר מחצי שעה ודולק, מאחר שיש בזה עניין של הידור מצווה לצאת יד"ח החולקים על חצי שעה בזמן הזה. וזה לכאורה הטעם של הפנ"י מדוע אם יש לו שמן חולין לא ידליק בשמן שריפה, ואנו לעיל הסברנו טעם אחר.

סיכום למעשה

הגם שבעבר חשבנו לאסור כמו כל הפוסקים שהזכרנו לעיל ועוד אחרים שלא הזכרנו, מאחר שראינו ברמב"ם בתשובותיו (סימן קכה) בעניין "נעבד" בעולי מצרים ועולי בבל, שכתב שם שלאחר שדקדק היטב בהלכה חזר בו ממה שפירש בפירוש המשניות עיי"ש, ע"כ נראה למעשה שמותר להדליק בשמן של שביעית בין טהור ובין טמא. וישתדל שלא ישים שמן יותר מחצי שעה, או שיוסיף שמן למעלה מחצי שעה, ויזהר שידלק כולו בימי החנוכה. וכל זאת רק אם אין לו שמן חולין. ויהי רצון שנזכה לקיים שמיטה כהלכתה מדאורייתא בביאת הגואל ובניין אריאל.